**Otázka:** Naše státnost

**Předmět:** Základy společenských věd

**Přidal(a):** Hawkin

*citáty*

*1. „Státy existují na těch ideálech, z kterých vznikli.“ Masaryk*

*2. „Demokracie je buď pro všechny, nebo pro nikoho.“ Erazim Kohák*

*3. „Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě*

k právům a svobodám člověka a občana.“ (Ústava ČR – hlava první; článek 1) – právní stát = stát založený na politickém systému, ve kterém je právnímu řádu podřízena i státní moc (včetně vlády)

**vývoj státu a práva v českých zemích**

**1. Obyčejová forma práva** – první forma práva postavená na zvycích a morálce

– právní partikularismus = „roztříštěné právo“ – v zemi není jednotné právo

– personalita práva = právo je fixováno na původ nositele práva – Římské právo – římané, Germáné – Leges Barbarorum (=barbarský zákoník) – 1.zákoník àSálský zákoník

– ordál = boží soud – když nebyl svědek, tak obviněný podstoupil ordál (ortel) ànapř. chůze po rozžhaveném uhlí, vhození do vody v zavázaném pytli -> když přežil, tak byl nevinný

Břetislavova dekretea (1039) – Břetislav I.; vyhlášena v Chrudimi, 1. právní kodex; snaha o potlačení pohanských zvyků, které se mísily s křesťanskými

**2. zvláštní právo pro jednotlivé společenské vrstvy (13. stol.)**

**a) zemské právo** – zpracováno v zemských deskách (zapsána majetková držba půdy)

– zemské desky byly rozděleny na české a moravské (moravské zachovány původní; české jsou kopie)

– snaha panovníků sjednotit zemské právo (1. panovník – Karel IV. měl připraven právní kodex Majestát z Karolína, ale neprošel)

– snaha šlechty sjednotit zemské právo (Kniha Rožmberská, Knihy devatery – Viktor Kornel ze Všehrd, Kniha Tovačovská – Ctibor Tovačovský z Cimburka, Kniha Drnovská) à nepodařilo se jim to

Vladislavské zřízení zemské (1500) – 1. panovník Vladislav II. Jagelonský sjednotil zemské právo; došlo k omezení moci panovníka

Moravské zřízení zemské (1575)

**b) zvláštní právo**

**1. městské** – vychází ze dvou zdrojů:

magdeburské (Magdeburg – centrum otonského umění)

norimberské (lépe zpracováno)

Práva městská království českého (1571) – Pavel Kristián z Koldína (soupis měst. správ)

**2. horní** – Codex iuris metelici (1300-1305) – Václav II. àhorní zákon + ražba mincí àgroše

**3. poddanské (emfyteutické, purkrechtní)** – upraveny majetkoprávní vztahy (pronájem půdy)

lenní vztahy ve středověku: prekarium – držba půdy fixovaná na držitele; beneficum – držba církve; feudum – dědičná držba

– poddanské právo – katastr statků a usedlostí – je zpracováno v urbářích (soupis poddanské půdy)

– Berní rule (Soupis daňových povinností; Čechy;1654); na Moravě: Lánové rejstříky

tereziánský katastr – reforma zpracovávající poddanskou držbu pro daňové účely (raabizace)

josefínský katastr – je radikálnější než tereziánský katastr; zdanil i panskou půdu

**3. centralizované právo; ústavní proces Rakousko-Uherska**

Rakouský občanský zákoník (1811) – 1.občanský zákoník vytvořil Napoleon – Codex Civil – CC; CIC – Corpus iuris civilis – Justiniánův zákoník

kabinetní list (1848) – vydán během revolučního roku 1848, císař slibuje českému lidu nápravu

Stadionova oktrojovaná ústava (1849); Živnostenský řád (1859) – konec cechů

říjnový diplom (1860) – císař slibuje ústavu a federalizaci Rakouska

Schmerlingova únorová ústava (1861) – vytvořen parlamentní systém – Říšská rada: panská + posl. sněmovna; volební systém: omezen daňovým cenzem, obyvatelé rozděleni do kurií

prosincová dualistická ústava (1867) – Rak-Uh vyrovnání; federativní stát s konfederativními

prvky

*federace = dobrovolné rozdělení země, kdy kompetence vycházejí od vrchu*

*konfederace = jednotlivé země vždy jednají mezi sebou – kompetence od spodu*

fundamentálky (1871) – pokus o česko-rak. vyrovnání – posílení pravomocí zemského sněmu

punktace (1890) – dohoda mezi staročechy a německými liberály o budoucnosti Zemí Koruny České

– úprava veřejné správy

moravský pakt (1905) – punktace na Moravě

– r.1907 – Všeobecné volební právo pro muže (pro ženy r. 1919)

**4. Právo v ČSR, ČSSR, ČSFR, ČR**

1918 – recepční právo – převzato od Rak-Uh (stát nemůže zrušit celé právo; hlavně občanský zákoník)

1920 – Ústava ČSR – parlamentární systém – Národní shromáždění: PS + senát; virilní hlasy (rektoři, církevní hodnostáři)

1945 – Košický vládní program – upravena Ústava z r. 1920 (během 2. SV)

1948 – Ústava ČSR – lidově-demokratický stát

1960 – Ústava ČSSR – ústava socialistického státu

– 1968 – federalizace – ústava pouze upravena novelizačním zákonem

– 1989 – zrušení vedoucí úlohy KSČ a ČSFR (novelizace)

1993 – Ústava ČR (schválena r. 1992; platí od 1. 1. 1993)

**politický pluralismus**

– označuje moderní přesvědčení, že svobodná společnost se může udržet jen tehdy, pokud v ní o výkon státní moci soutěží více rovnoprávných uchazečů (více politických stran)

– volná soutěž politických stran završena (fungující na základě Zákona o politických stranách a politických sdružení) volbami

**volební systémy**

– znaky voleb – **svobodné, všeobecné, rovné, přímé, tajné**

– zajišťují rovnost – každý občas může být vyhlášen do každé funkce a má rovnocenný hlas

– zaručují pluralitu – občan má možnost výběru mezi různými politickými stranami

– dočasnost – volení zástupců pro určité volební období

– kontrola – moc ve státě získává strana s nejvíce hlasy (koalice s většinou hlasů)

– v parlamentu tvoří protiváhu opozice

– většinový program – platí to, co rozhodne většina

**systémy voleb**

*1. většinový systém*

– volí se jednotliví kandidáti a vyhrává ten, kdo získá nadpoloviční většinu

– dvoukolově àz prvního kola 2 kandidáti (pokud nezíská v prvním kole kandidát nad 50%) àpak se rozhodne

*2. systém proporcionálního zastoupení*

– volí se listiny politických stran àvyužití preferenčních hlasů (kroužkování na kandidátce)

– jednokolové volby

**volby v ČR**

Poslanecká sněmovna

– dle proporcionálního zastoupení; volí se 200 poslanců na 4 roky

– zvolen může být každý občan starší 21 let

– 14 krajů a 81 obvodů

– minimálně 5% hlasů, aby strana vstoupila do Poslanecké sněmovny – **uzavírací klauzule**

Senát

– dle většinového principu; 81 obvodů – za každý 1 senátor

– 6leté funkční období; 1 x 2 roky se obmění 1/3 senátu

– senátorem se může stát kdokoliv starší 40 let

– kandidáty do senátu připravují registrované politické subjekty àstrany + hnutí

– nezávislí kandidát se přihlašuje sám + petice aspoň 1000 hlasů z obvodu, kde kandiduje

– kandidát skládá kauci 20000,- Kč à při zisku alespoň 6% je mu vrácena

zastupitelstva krajů

– dle poměrného zastoupení na 4leté období

– počet zastupitelů je odvozen od počtu obyvatel v kraji

– 1 hlasovací lístek à na něm 4 preferenční hlasy

– postupují strany, nebo koalice aspoň s 5% platných hlasů

– kandidáti, kteří získají aspoň 1/10 hlasů jsou zvoleni přednostně do mandátu

zastupitelstva obcí

– počet členů do zastupitelstva určuje předešlé zastupitelstvo podle počtu obyvatel

– stejný systém jako v kraji

– !!! počet preferenčních hlasů tolik, kolik je voleno zastupitelů!!!

prezidentské

– dle většinového principu (2013 poprvé)

– kandidáta musí navrhnout 10 senátorů, 20 poslanců, nebo 50 000 (petice) občanů

– kandidát má na svoji kampaň maximálně 40 milionů + 10 milionů pro postupující do 2. kola volby

**přímá a zastupitelská demokracie**

**přímá**

referendum – hlasování voličů o závažných politických událostech – ano x ne

– občané starší 18ti let, trvalý pobyt na daném území, ke kterému se referendum stahuje

– platné: účast ¼ občanů v daném území; nadpoloviční většina rozhodně o výsledku

– jediné celostátní referendum se konalo 2003 o vstup ČR do EU ->77% voličů řeklo ano

plebiscit – celostátní význam

– hlasování občanů tohoto území o připojení, nebo odtržení od jiného státu

iniciativa – právo občanů navrhovat, nebo iniciovat nějaký návrhy k referendu

– podloženo petici s minimálním počtem 1000 podpisů

odvolání – občané mohou žádat odvolání svého zástupce

– podloženo peticí s důvody a podpisy

**zastupitelská (nepřímá)**

– občané se podílí na politických rozhodnutích zprostředkovaně, a to že svůj podíl moci přesunou dál na svého reprezentanta, zástupce – poslanci, senátoři, prezident, …

**ekonomický pluralismus**

– stát podporuje všechny formy vlastnictví

**1. soukromé**

**2. veřejné**

a) akciové

b) družstevní

c) státní

d) komunální

**joint ventures =** domácí podnik spolu s další zahraniční firmou či organizací vytvoří novou společnost

– cílem je spojit přednosti či zkušenosti obou partnerů, napři. zahraniční firma přinese kapitál / prověřenou značku a domácí firma znalost místního trhu

**leasing =** využívání hodnoty výrobku dříve, než ho celý zaplatíme (např. auta pro firmy, stroje, ..)

– nulový leasing – zaplatíme pouze hodnotu věcí; bez úrokových procent

**franchising =** firma mající pobočky po celém světě

– každá pobočka má jiného vlastníka – získává značku, technologii, kulturu

– majitel firmy má z každé pobočky podíl ze zisku – př. Lidl, Mc Donalds

**outsourcing =** firma zadává práci do jiné země, která vyrábí levněji / firma využívá služeb jiné firmy na práce, na kterou se nespecializuje (úklid kanceláří, zahradní práce, atd.. ) – může se

tak lépe věnovat své původní náplni práce

**barter =** směnný obchod (zboží/služby za zboží/služby)

**právní stát**

– právně-filozofický koncept, který označuje stát založený na politickém systému, ve kterém je právu (právnímu řádu) podřízena státní moc àstát jedná v souladu s vlastním právem

– předpokladem je právní jistota, jednoznačnost a vymahatelnost práva, suverenita lidu, odvolatelnost práva, zákaz retroaktivity práva, přístupnost vzdělání, pluralita vzdělávacích prostředků, přístupnost informací

– ústavní a zákonné normy jsou v souladu s mezinárodním právem

– princip:

– výkon státní moci je omezen zákonem, tj. orgány veřejné moci smějí činit jen to, co jim

zákon výslovně dovoluje

– občan smí činit vše, co zákon výslovně nezakazuje (nikdo nesmí být trestán a omezován,

pokud neporušil zákon)

**OSN (RB) – Organizace spojených národů**

vznik: – předcházející organizace – **Společnost národů** – sídlo v Ženevě – neplnila svoji funkci

– v době 2. SV dohoda protihitlerovské strany o vytvoření nové organizace

– r. 1943 – Teherán à deklarace o vzniku OSN

– r. 1945 – vznik OSN v San Franciscu

– hlavní dokument: **Charta OSN –** ustavující dokument světové organizace, který ustanovuje práva a povinnost členských států a stanoví orgány a postupy fungování OSN (r. 1945 v San Franciscu, 50 zakládajících členů)

– 24.10. – den OSN

– 193 členů (červenec 2011 – Jižní Súdán)

– 3 sídla: New York, Vídeň (dostanou se sem i lidé napsaní na seznamu teroristů), Ženeva – symbol mezinárodní spolupráce

**RADA BEZPEČNOSTI**

– jediné mezinárodní sdružení, které může legálně vyhlásit válku (díky mezinárodnímu právu – pokud vyvolám válku, aniž by ji posvětila Rada Bezpečnosti, a není to válka obranná, jsem agresor a všechny náklady hradím – připočítávají se i lidské životy)

– vyhlášení války: 1. Rada Bezpečnosti se dohodla, že povede válku a vytvoří vojsko

2. pověření organizace, která může vyhlásit válku

– tvořena: 5 stálých členů-USA, Francie, Rusko, Čína, Velká Británie (vítězové 2. SV) – mají právo veta

10 nestálých členů – původně volení dle bipolárního světa (nyní z Z, V, rozvoj. země); jednou za dva roky se obměňuje 1/3 členů; právo kolektivního veta (pokud minimálně 8 členů použije právo veta – není nic přijato

**VALNÉ SHROMÁŽDĚNÍ** – sdružuje všechny členské státy, schvaluje nové členy na doporučení

RB

**HOSPODÁŘSKÁ A SOCIÁLNÍ RADA** – vznik IMF a GATT (Světová obchodní organizace)

**PORUČENSKÁ RADA** – zodpovídala za dekolonizaci planety – dnes má pozastavenou činnost à splnila svůj účel

**MEZINÁRODNÍ SOUDNÍ DVŮR (ICJ)** – fungoval již před vznikem OSN – sídlo: Haag

– řeší spory mezi státy a podává posudky o právních otázkách na žádost oprávněných subjektů

– **Haagská konvence** – mezinár. právo, které spravuje vedení války (osvobozování válečných zajatců)

válečný zajatec = 1. má vojenské distinkce (hodnosti), 2. je součástí vyšší jednotky 3. součástí vojenské akce (dlouhodobého plánu), 4. nosí otevřeně zbraň

– soud převzat do OSN -> arbitrážní soud (státy, které před tento soud s tím musí souhlasit)

**MEZINÁRODNÍ TRESTNÍ SOUD (ICC)** – soudí zločiny proti lidskosti, zločiny nelze promlčet, USA a ČÍNA na něj nepřistoupili, ale finančně ho podporují

**MEZINÁRODNÍ SOUDNÍ DVŮR PRO BÝVALOU JUGOSLÁVII (ICTY)** – OSN má právo založit soud v místě konfliktu (například i Rwanda)

**SEKRETARIÁT OSN** – generální tajemník – pan Ki-Mun, korejec

– každý světadíl má svého zástupce; mění se podle světadílů

**org. spojené s OSN**

**UNESCO =** Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu

– sídlo: Paříž

– r. 1972 – Úmluva o ochraně světového, kulturního a přírodního dědictví

– r. 2003 – Úmluva o ochraně nehmotného kulturního dědictví (zpěvy, tance, svátky, rituály)

– v ČR je 12 kulturních památek: Žďár n. S. – Zelená hora, Třebíč – bazilika a židovské město, Telč – historické centrum, Litomyšl – zámek, Lednicko-valtický areál, Holešovice – vesnická památková rezervace, Kutná Hora – chrám sv. Barbory, Praha – historické jádro, Brno – vila Tugenhad, Kroměříž – zámek se zahradami, Olomouc – sloup Nejsvětější trojice, Český Krumlov – Historické centrum

**UNICEF** = dětský fond OSN

**WHO** = světová zdravotnická organizace

**ILO** = mezinárodní organizace práce

**FAO** = organizace OSN pro výživu a zemědělství

**UNIDO** = organizace OSN pro průmyslový rozvoj

**UNCTAD** = organizace OSN o obchodu a rozvoji

**ICC** = mezinárodní trestní soud

– založen radou bezpečnosti, nebyl uznán USA

– zabývá se nepromlčitelnými zločiny; zločin proti míru, lidskosti a zločiny genocidy

– obsahuje kodexy jednotlivých zemí – upravují právo ve státu

– princip komplementarity – pokud stát není schopen (ochoten) zločiny stíhat, udělá to za něj ICC

– stíhání může zastavit RB, stát, prokurátor

**– tribunály v Haagu**:

- mezinárodní soudní dvůr (ICJ)
- mezinárodní trestní soud (ICC)
- mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii (ICTY)
- mezinárodní trestní tribunál pro zločiny ve Rwandě (ICTR)

**– presumpce nevinny** –k obžalovanému přistupujeme jako k nevinnému, dokud se mu vina neprokáže

– **Brain – Kellogův pakt** – zákaz retroaktivity práva – římský princip; nejde zpětně vytvářen zákony a použít je na staré zločiny; neplatí pro nepromlčitelné zákony

**IMF (WB) – Mezinárodní měnový fond + Světová banka**

– sídlo: New York; nejvyšší finanční instituce této planety; snaha o stabilizaci ekonomiky ve světě

– r. 1947 – Bretton-woodský systém àv duchu Keynesiánství àsnaha ovlivňovat ekonomiku státu

– podm. člen.: 1. členem může být každý stát, který přijme smlouvu a její parlament ji ratifikuje

2. členský stát musí poskytovat veškerou databázi o financích

3. rozhodnutí organizace je závazné

4. u WB vytvoří členský stát vklad (může později získávat výhody na úvěrech)

**SDR** = jednotka speciálního čerpání; měna světové banky – určena pouze pro účtování

**IBRD** = organizace pro rozvoj a obnovu

**IDA** = mezinárodní sdružení pro rozvoj (půjčky na 20 – 50 let bez úroků) à podpora rozvojových zemí

– **rating** – hodnocení země, jak je schopná splácet dluhy a vytvořit prostředí pro podnikatele

– hodnocení ekonomického prostředí země

**WTO – Světová obchodní organizace**

– vznik v roce 1955 jako nástupce Všeobecné dohody o clech a obchodu (GATT)

– 1955 – **Uruguayské kolo** – založena WTO

– snaha uspořádat spravedlivě světový obchod, zrušit cla, státy si nemají konkurovat skrze

dumping

– zakládá pravidla mezinárodního obchodu skrze konsenzus členských států

– součástí je soud WTO à(s předvoláním k soudu může souhlasit pouze jedna strana (na rozdíl od ICJ)

– řeší mezinárodní obchodní spory mezi členskými státy

– sídlo: Ženeva (Švýcarsko)

– 157 členů

– generální ředitel – Pascal Lamy

**OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj**

– sídlo: Paříž, 34 nejrozvinutějších států na světě, které přijali principy demokracie a tržní ekonomiky

– tvoří: 19% lidstva, 71% světového obchodu, 58% zahraničních služeb, 91% internetových služeb

– projekt PISA – zabývá se vzdělaností států OECD (ČR dobrá v M a přírod. vědách; špatná v práci s fakty)

**EU – Evropská unie**

sídla: Brusel, Štrasburk

– hymna: Óda na radost (slova: Friedrich Schiller; hudba: Ludwig van Beethoven)

– vlajka: 12 hvězd (12 apoštolů)

– logo: „Sapere aude!“ – „Měj odvahu!“

**– vznik:**

1951/1952 – **Pařížská smlouva** (6 západoevropských států) à vznik: **Evropské společenství uhlí a oceli** (Montánní unie, ESUO); uhlí a ocel jsou strategické suroviny; dohled nad dalším zbrojením Německa a prevenci hrůz 2. SV

1957 – **Římské smlouvy** àvznik **Evropského hospodářského společenství** (EHS) a **Evropského společenství pro atomovou energii** (Euratom); ESUO se osvědčilo -> nově vzniklé organizace fungují na stejném principu

1. červenec 1965-7 **– sloučení 3 společenství** à vznik **Evropských společenství** (ES); v době ropné krize dochází poprvé k rozšíření členské základny; společný trh

1985 – **1. Schengenská dohoda o pustupném odstraňování kontrol na společných hranicích**

1987 – **Jednotný evropský akt** (JEA) à odstranění překážek obchodu, aby mohl vzniknout společný trh Evropských společenství; posílit roli Evropského parlamentu; lepší usnášení schopnost Rady à přerozdělení hlasů; změna celního sazebníku

1990 (platnost 1995) **– 2. Schengenská dohoda** (Schengenská prováděcí úmluva) à společně s první dohodou vytváří Schengenský prostor à volný pohyb zboží a osob (v zásadě bez omezení)

1992 (1. 11. 1993 – platnost) – **Smlouva o Evropské unii** (Maastrichtská smlouva) àvznik EU à má tři pilíře: **1. pilíř** = Stávající Evropská společenství (hospodářský pilíř)

**2. pilíř** = Společná zahraniční a bezpečnostní politika

**3. pilíř** = Spolupráce v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí (justice,..)

vznik jednotného trhu

1997 (1999) – **Amsterdamská smlouva** – začlenila Schengenskou smlouvu do právního systému EU; + změny ve stávajících smlouvám

2001 (2003) – **Smlouva z Nice** (Niceská smlouva) – smlouva pozměňující smlouvu u EU (Maastrichtskou smlouvu) a Římské smlouvy; Agenda zaniklého ESUO byla převedena na ES

2007 (2009) – **Lisabonská smlouva** à prohlubuje integraci; diskutabilní; místo Ústavy pro Evropu; pozměnila stávající smlouvy

| – | **společný trh** | **jednotný trh** |
|---|---|---|
| | – vysoký stupeň ekonomické integrace | – vyšší stádium společného trhu |
| | – členské státy odbouraly cla; užití společného celního sazebního vůči státům třetích zemí | – státy zavedly společné technické a jiné normy na výrobky a vnitřní hranice mezi členskými státy neexistují |
| | – zabezpečený volný pohyb zboží, služeb, práce a kapitálu | |
| | – Evropské společenství v 80. letech | – EU od 1. 1. 1993 |

– jednotná měna: **EURO** (navázalo na ECU -> Evropská měnová jednotka à sloužila k zúčtování mezinárodních operací v ES)

– **Hospodářská a měnová unie** – ekonomiky jsou zapojené do jednotného vnitřního trhu a

přenášejí část svých pravomocí na nadnárodní instituce (mohou rozhodovat například o obchodní politice, soc. sféře, nebo rozpočtových deficitech členských zemí)

– r. 1999 -> **Centrální evropská banka** (sídlo: **Frankfurt n. Mohanem**); jediná banka, která může vydávat euro; emisní banka – centrální banka – banka bank – cedulová banka

– r. 2002 -> bankovky a mince eura; euro je opřeno o marky (50%) a franc. frank (18 %)

– **Eurozóna** – členské státy užívají stejnou měnu jako zákonné platidlo (17 zemí EU)

– podmínky k přijetí EURA: **Maastrichtská kritéria**

– průměrná míra inflace země v období jednoho roku před prověřením o vstupu do

závěrečného stádia nesmí převýšit 1,5 procentního bodu průměrnou míru inflace tří

zemí s nejnižší mírou inflace

– dlouhodobá nominální úroková míra nesmí v roce před prověřením země o

možnosti vstupu do závěrečného stádia převýšit o více než 2 procentní body průměrnou úrokovou míru tří zemí s nejnižší mírou inflace

– deficit veřejných financí nesmí převýšit 3% HDP a státní dluh nesmí převýšit 60% HDP v době, kdy bude EU prověřovat vstup do EMU

– měnový kurz členské země nesmí překročit rozpětí dané Evropským měnovým systémem (ERM II) a alespoň dva roky před prověřením možnosti vstupu do závěrečného stádia nesmí členská země devalvovat svou měnu oproti měnám ostatních členských zemí EU

– zákonodárství EU à **Acquis communautaire** [aki kɔmynotɛr] àprávní řád EU

– souhrn všech právních pravidel v jakékoliv formě a dokonce i právně nezávazné dokumenty, které se vztahují k činnosti EU

– zavedeno Maastrichtskou smlouvou

– členství:

Evropská rada – 1993 à **Kodaňská kritéria**

– politická kritéria: kandidátská země musí mít stabilní instituce zajišťující

demokracii, právní stát, dodržování lidských práv a menšin

– ekonomická kritéria: země musí mít fungující tržní ekonomiku schopnou se vypořádat s konkurenčními tlaky uvnitř Unie

– kritérium přijetí acquis communatutaire: země musí být schopná přijmout závazky vyplívající z členství, včetně cílů politické, hospodářské a měnové unie

– pojmy:

**aproximace** = sjednocování

**implementace** = přímé přejímání textů

**transpozice** = uplatnění evropského práva v legislativě členského státu

– programy EU: **Phare** = podpora vzdělávání, dopravy, veřejných institucí, energetiky, zemědělství, sociální a hospodářské soudržnosti, harmonizace s evropským právem, atd...

**Erasmus** = studentský program pro vysoké školy

**Sokrates** = studentský program

– příjmy:

– cla na zemědělské produkty z nečlenských zemí EU

– cla na další zboží z nečlenských zemí

– stát odevzdává určité procentu z DPH (1-1,4%)

– při vyčerpání společné kasy – plán na zatížení států

– výdaje:

– dotace do zemědělství (až 48%)

– příspěvky EU do infrastruktury členských zemí, strukturální fondy (31%)

– programy (Phare, Sokrates, …)

– **struktura EU:**

**Evropská rada** – nejvyšší orgán; schází se minimálně 2x za rok

– předsednická funkce rotuje mezi státy každého půl roku (ČR – ½ 2009)

– k rozhodnutí potřebuje absolutní souhlas všech států à **právo veta**

– fce: rozhodnutí o přijetí nového členy; udává politické směrnice; volí Evropský účetní dvůr

**Evropská komise** – vláda; každý stát má jednoho komisaře na 5 let

– fce: připravuje legislativu; podává návrhy zákonů

**Rada EU** – nejvyšší zákonodárný sbor; ministři se sházejí 1x týdně; předseda se střídá

– platí právo kvalifikované většiny -> výhody malých států (ČR – 12 hlasů)

**Evropský parlament** – má 785 poslanců volených na 5 let; jeho pravomoci se posilují

– fce: schvaluje rozpočet EU a návrhy zákonů podané od Rady EU; hlasuje o Evropské komisi;

spolupracuje v legislativě; přijímá nové členy EU; poslanci se volí do evropských politických stran

ELS – Evropská lidová strana (konzerv.); SES – Socialistická evropská strana; ELS – Evropská liberální strana, zelení, komunisté

**Smírčí výbor** – dojde-li k nesouladu mezi Radou EU a Evropským parlamentem, sjednává kompromis

**Evropský soudní dvůr** – sídlo: Lucemburk; 25 soudců a 8 generálních advokátů volených na 5 let

**hlasování**: kvalifikovaná většina

– odhadem (pokud jediný poslanec stornuje, hlasuje se dle jmen – dle kvalifikované většiny)

**změny v EU od r. 2014**

1. hlasování – do r. 2014 zůstává stejné hlasování dle smlouvy z Nice; návrh: místo kvalifikované většiny bude stačit 55% členských států, ve kterých žije více než 65% obyvatel EU

2. kompetence národních parlamentů – mohou zpochybnit kompetenci EU, pokud to bude zasahovat do parlamentu státu

3. „stálý prezident“ – měl by stát v čele Evropské rady místo rotujícího předsednictví

4. zeštíhlená Evropská rada pouze na 18 členů

5. komisař pro vnější otázky – zastupuju EU ve světě

6. Občanská práva – pro všechny kromě Velké Británie – odmítla sociální otázky (Charta

základních práv EU)

– **koncert velmocí** – střetávání zájmů jednotlivých evropských zemí; neváhali obětovat zájmy menších států; měnili koalice podle toho, jak jim to vyhovovalo (Vídeňský kongres – po napoleonských válkách)

– **změny v EU přicházející s Lisabonskou smlouvou od ledna 2010**

– funkce: předseda Evropské rady („prezident“ EU, zastupuje ji) – Herman von Rompuy

vysoký představitel pro zahraniční a bezpečnostní politiku EU („ministr zahraničních věcí“) – C. Ashtonová

-> postoj veřejnosti k těmto funkcím je skeptický; byly zvoleny nevýrazné osoby àpouze figurky
-> může být z důvodu získání větší moci v Evropě pro Německo a Francii

– posiluje se pravomoc Evropského parlamentu – spolurozhoduje a schvaluje legislativu

– možnost vystoupit z EU (trvá 2 roky)

– evropský soudní dvůr dostal možnost pro občany EU odvolání od národních parlamentů, protože součástí Lisab. smlouvy je Charta základních práv (Polsko, VB, ČR – uděleny výjimky)

– předsednické státy: Francie – ČR – Švédsko – Španělsko – Řecko

– Španělsko je předsedou Evropské rady i se zvolenou osobou à dualita

– Řecko již nebude předsedou Evropské rady

## NATO – Severoatlantická aliance

– sídlo: Brusel (dřív Paříž, ale Francie odstoupila)

– vznik: podepsáním Washingtonské smlouvy r. 1949 – bezpečnostní organizace západních demokracií

– článek č. 5 – jestliže je jedna z členských zemí napadena, ostatní země jsou ji zavázány pomoci

– případná vojenská aktivita musí být schválena všemi zeměmi – právo veta

– smlouvy NATO s nečlenskými státy:

– **Partnerství pro mír** – r. 1994 – restrukturalizace ozbrojených sil

– zapojení do mírových organizací vedených NATO, i když státy nejsou členy

– **Středomořský dialog** – r. 1995, NATO + 7 států Středoz. moře (Alžírsko, Egypt, Izrael, Jordán,

Mauritánie, Maroko, Tunisko

– regionální bezpečnost a stabilita -> souvisí s mírem v Evropě

– **Ruská federace** – Rada NATO; dohoda r. 2002 v boji proti terorismus; řešení krizových

situací; Rusko chtělo právo veta, ale nedostalo ho

## OBSE – Organizace pro bezpečí a spolupráci v Evropě

– sídlo: Vídeň; vznik v r. 1995; po pádu bipolarity ztratila svůj původní význam

– původně: Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě – r, 1975 v Helsinkách podepsán Závěrečný akt

– 1. odzbrojení – náhled do zbrojního potenciálu členských zemí

– 2. mezinárodní obchod – na V se měla vyvážet výpočetní technika

– 3. humanitní otázky – spolupráce v oblasti vzdělávání, lékařství

– podmínkou bylo, že Německá Spolková republika bude uznaným státem

– nulita Mnichova – Mnichov byl neplatný od samého začátku

– uvolňování – končí 1. období studené války (politika „detente“ – uvolnění napětí; používán v mezinárodní politice)

– zakládající členové – USA, Kanada, evropské státy (kromě Albánie – vazba na Čínu – vojenské vzdělání, snaha o 3. SV)

– měla převzít vývoj v Evropě, ale selhala – Jugoslávie (nestabilizovala Balkán)

– **Konverze** – splynutí západu a východu

**systém státní správy a samosprávy**

**správa**

1) vláda – je vrcholný orgán státní moci, oprávněný regulovat práva a povinnosti

– složení: předseda, místopředseda, ministři (ministr bez portfeje – bez resortu; ministerstva)

2) krajský úřad – 14 krajů (13 + 1 (Praha))

– hejtman – zastupuje kraj; je volen zastupitelstvem

– zastupitelstvo – poč. zastup. je určen počtem obyv. v kraji; volení ve volbách; „zákonodárná moc“

– rada – „výkonná moc“; členové: hejtman, náměstek hejtmana a radní; připravuje a projednává návrhy pro zastupitelstvo

**samospráva** – může zastupovat v určitých oblastech práva státu

obec – obecní zastupitelstvo (dáno počten obyv; volí obecní radu)

obecní rada (5 – 13 členů podle počtu obyv.; volí starostu)

starosta – předsedá obecní radě; zastupuje veřejně obec

obecní úřad: tajemník (správně obecního úřadu) – je přijímán starostou do zaměstnan. poměru

Žďár nad Sázavou – 27 zastupitelů; 9 radních (7+2)